

Базілінська О.Я.

ВАРТІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ЇЇ ОЦІНКИ

Вступ. Перехід на ринкові умови господарювання, активний розвиток підприємництва, ріст конкуренції викликає необхідність покращувати ефективність управління підприємствами. Керівництво українських підприємств починає усвідомлювати, що найбільш ефективне управління спрямоване на підвищення вартості підприємства, а не на створення прибутку у короткостроковій перспективі.

Постановка завдання. Наукові розробки, пов'язані з оцінкою вартості підприємства та з підвищенням вартості, активно досліджуються українськими практиками та вченими, зокрема Бланком І.О., Момот Т.В., Поддєрьогіним А.М., Терещенко О.О. та іншими. Дана тема є широко розробленою серед західних науковців. Питанням вартості підприємства, її підвищенням займалися Коупленд Т., Коллер Т., Мурін Дж, Джордан Б., Кеовн А., Скот Д. та інші. Незважаючи на високий рівень опрацювання, вони не дозволяють досягти високих результатів в оцінці вартості вітчизняних підприємств, оскільки не відображають специфіку ринкових відносин в нашій країні. Тому виникає необхідність в модифікації методів оцінки вартості підприємств, адаптації до вітчизняних умов господарювання. Метою статті є дослідження підходів та методів до оцінки вартості підприємств, а також застосовності існуючих методів для оцінки вартості вітчизняних підприємств.

Результати дослідження. Вартість – еквівалент цінності об'єкта, виражений у грошовій формі [1]. Різні концепції сутності підприємства обумовлюють існування різних концепцій вартості підприємства. Так, вартість підприємства може розглядатися як сукупна вартість активів підприємства, як вартість накопиченого досвіду, як вартість створеного на підприємстві прибутку. При оцінці вартості підприємство доцільно розглядати як об'єкт, що виробляє певні блага для суспільства і приносить користь своєму власникові. Відповідно вартість підприємства розглядатиметься як грошовий еквівалент користі, яку створює підприємство для свого власника. В залежності від користі, яку створює підприємство, виокремлюють різні види вартості підприємства: балансова, ринкова, ліквідаційна, вартість відтворення, вартість заміщення, інвестиційна вартість та деякі інші.

Оцінка вартості підприємства полягає у визначенні грошового еквіваленту корисності від використання підприємства. Існують три основні підходи до оцінки вартості підприємства: порівняльний; витратний; дохідний [2]. Дані три підходи до оцінки вартості майна та майнових прав застосовуються Американською Громадою Оцінщиків (ASA). Такі ж підходи використовуються і в європейській та російській практиці. Українське законодавство акумулювало досвід розвинених країн та сусідів і також визначили ці три підходи основними, згідно з якими майно, майнові права і комплекси (в тому числі підприємства) повинні оцінюватися в Україні [3]. Варто відзначити, що українським законодавством, зокрема Національними стандартами №1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав” визначені лише основні підходи та методи, однак немає конкретних формул, згідно з якими оцінюється вартість.

На сьогодні в теорії та на практиці не існує єдиного методу, який би міг бути застосований для оцінки вартості будь-якого підприємства. По-перше, це спричинено тим, що метод оцінки вартості підприємства залежить від мети здійснюваної оцінки (оцінювання вартості з метою виходу на IPO, для оцінки ефективності діяльності менеджменту тощо). По-друге, кожен метод має свої недоліки і може застосовуватися у окремих випадках. Вагомою причиною, чому єдиний метод для визначення вартості саме українських підприємств відсутній, є також специфічні реалії української економіки.

Так, використання методів порівняльного підходу є обмеженим для оцінки вартості українських підприємств оскільки фондовий ринок України є відносно молодим і ще не розвиненим. Дані методи ґрунтуються на коригуванні вартості підприємств-аналогів. За вартість підприємств-аналогів береться ринкова вартість підприємства на фондовому ринку, яка може бути неточною. Крім того для України характерна відносно невелика кількість підприємств, купівля-продаж яких здійснювалась на фондових ринках, а також підприємств, акції яких вільно котуються на фондовому ринку. Таке явище спричинює те, що для певного підприємства неможливо буде знайти підприємство-аналог із встановленою ринковою ціною.

Методи дохідного підходу теж мають певні обмеження для застосування в Україні. Це спричинено тим, що для їх застосування необхідно мати значення майбутніх грошових потоків підприємства. Якщо майбутні грошові потоки підприємства були розраховані у детальних бізнес-планах розвитку підприємства з чітким обґрунтуванням усіх показників, то безперечно методи дохідного підходу є найкращим для здійснення оцінки вартості підприємства. Однак, в реальності більшість українських підприємств не має детальних планів розвитку.

Методи витратного підходу є досить простими для розрахунку. Для використання цих підходів необхідно знати ринкові ціни на певні активи, інформація про які є доступною, тому методи витратного підходу можуть використовуватися для оцінки вартості українських підприємств без обмежень.

Отже, перед здійсненням оцінки вартості підприємства повинні враховуватися: мета здійснення оцінки, переваги та недоліки кожного методу, можливість застосування методу для оцінки вартості даного типу підприємства та обмеження, що накладені на застосування методу реаліями української економіки.

Висновки. Результати показали, що для оцінки вартості українських підприємств найбільш застосовними є метод дисконтування грошових потоків та ринковий метод. При цьому оцінка вартості збиткових підприємств може бути здійснена за допомогою методу на основі активів. Ринковий метод та метод дисконтування грошових потоків мають свої переваги та недоліки. Ринковий метод найкраще застосовувати для

оцінки нових підприємств, адже у новоствореного підприємства відсутні показники фінансової діяльності за минулі роки. Однак ринковий метод може застосовуватися лише за умов добре розвинутого фондового ринку, відсутності проблеми ефективності ринку, наявності підприємства-аналога. Метод дисконтування грошових потоків є найкращим, адже він відображає принцип корисності: підприємство вартує стільки, скільки прибутку воно може згенерувати. Однак поки що даний метод не може бути цілком застосований для оцінки вартості українських підприємств. Використання цього методу передбачає здійснення прогнозу майбутніх фінансових показників діяльності підприємства, який у більшості випадків здійснюється шляхом аналізу часових рядів. В свою чергу застосування часових рядів для здійснення прогнозу показників фінансової діяльності українських підприємств не можливе оскільки даних не достатньо для побудови часового ряду. Таким чином, на сьогодні оцінка вартості українських підприємств може відбуватися шляхом комбінування методу дисконтування грошових потоків та ринкового методу.

Джерела та література

1. Дієва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 328с.
2. Мельничук Д.Б. Механизм оценки состояния системы стратегического управления предприятием// Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – №2, <http://www.dis.ru/manag/arhiv/2002/2/11.html>.
3. Павловец В. Введение в оценку стоимости бизнеса// Экономика и менеджмент современного предприятия: проблемы и перспективы. – 2006. – №7. – С.8-16.

Воропаєва О.В.

РИНОК ЗЕРНА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Найважливіше значення для досягнення високого рівня економічної безпеки країни має вирішення питання щодо забезпечення продовольчої безпеки суспільства, досягнення міжнародних стандартів споживання. Адже продукти харчування, задовольняючи першочергові потреби населення, належать до тих ресурсів, без яких існування нації неможливе. Наявність продовольчої проблеми в світовій економіці пов'язано з особливістю агропромислового сектору, незбалансованістю попиту і пропозиції в різних країнах світу та регіонах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку теорії забезпечення продовольчої безпеки, зробили такі українські та зарубіжні вчені як О.І. Гойчук, І.С. Чорнодід, А.П. Гайдуцький, В.А. Муштай, О.В.Шумкова, Н.М. Ткачова, Л.І. Абалкін, З.М. Ільїна та ін. Здебільшого у публікаціях з досліджуваної проблеми з'ясовуються питання щодо сутності, місця і значення продовольчої безпеки у системі загальноекономічної безпеки держави (І.С. Чорнодід, Н.М. Ткачова) [1,2]; аналізується структура та рівні продовольчої безпеки (О.І. Гойчук) [3]. В.В.Юрчишин та П.Т. Саблук розглядають реформування АПК як основу продовольчого забезпечення країни [4]. А.П. Гайдуцький робить наголос на важливості залучення інвестицій у економіку країн для розв'язання продовольчої проблеми [5]. Однак, необхідно констатувати, що недостатньо уваги приділяється дослідженню окремих продовольчих ринків, в тому числі ринку зернових культур, який треба розглядати як один із головних чинників забезпечення продовольчої безпеки держави. Прогнозування особливостей його розвитку дозволяє створити умови для запобігання кризових явищ і підвищення ефективності функціонування економіки країни загалом.

Ціль статті – розглянути ринок зернових культур, як один із чинників забезпечення продовольчої безпеки країни; визначити динаміку та темпи розвитку основних складових ринку зерна в Україні.

Вклад основного матеріалу. Як слушно стверджує Н.М. Ткачова, продовольча безпека – це такий рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім'ї, стійкий економічний розвиток [2, с. 51].

В розвинених економіках матеріальні потреби індивідів практично задоволені, особливо це стосується виробництва продуктів харчування, які розглядаються в якості мінімальних державних стандартів (життєвий мінімум, мінімальна заробітна платня), та знаходяться в основі формування допустимих границь рівня життя. За аналогією з ієрархією потреб А. Маслоу, доки індивід не в силах задовольнити свої первинні потреби – в безпеці, їжі тощо, у нього не виникне потреб більш високого порядку – у саморозвитку, самовиразі тощо. Ось чому забезпечення продовольчої безпеки країни є основою життєзабезпечення, а отже і важливішою передумовою підвищення рівня та якості життя.

Необхідність забезпечення продовольчої безпеки вимагає підтримання відповідного рівня продовольчого самозабезпечення та зниження рівня продовольчої залежності від імпорту, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та вживання заходів імпортного контролю з метою захисту власних виробників від іноземної конкуренції [3, с. 120]. Надійність забезпечення продовольчої безпеки полягає як у достатньому самозабезпеченні продуктами харчування, так і в наявності коштів для їх імпорту в необхідних обсягах за умов мінімальної потенційної вразливості продовольчого забезпечення населення в разі виникнення ускладнень з імпортом продовольства (відсутність валюти, зростання цін, ембарго тощо).

Система національної безпеки повинна базуватися на принципах самозабезпеченості, незалежності, доступності та якості [3, с. 120]. Ці якісні характеристики у свою чергу слід враховувати при формуванні дер-